

СТА Н О В И Щ Е

от доц. д-р Владимир Веселинов Божилов,
Физически факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
по професионално направление/докторска програма 3.1. Социология, антропология и
науки за културата, докторска програма „Културология“ (Културни връзки между
науката и изкуствата. Научният театър като пресечна точка на наука, изкуство и
образование)

Автор: Гергана Юлиянова Димитрова

Тема: Изследване на потенциала на Софийския университет за създаване на
Център за научен театър

Научен ръководител: проф. Александър Кьосев

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед РД-38-320 от 14.06.2024 г. на Ректора на СУ бях определен за член на Научното жури за защита на дисертационен труд на тема: „Изследване на потенциала на Софийския университет за създаване на Център за научен театър“ по професионално направление/докторска програма 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма „Културология“ (Културни връзки между науката и изкуствата. Научният театър като пресечна точка на наука, изкуство и образование). Автор на дисертацията е Гергана Юлиянова Димитрова, редовен докторант, а научен ръководител е проф. Александър Кьосев.

Гергана Димитрова има защитена бакалавърска степен по Културология от СУ „Св. Кл. Охридски“, където защитава и магистърска степен катедра Културология, специализация Теория на културата. Завършила е също специалност „Театрална режисура“ в НАГФИЗ „Кръстьо Сарафов“, успешно защитава степен магистър по специалност „Театрална режисура“ в държавната театрална академия „Ернст Буш“ в Берлин, Германия. Преминала е обучение по педагогическа способност Grünes Diplom на Гьоте-институт. Основател и председател е на Организация за съвременно алтернативно изкуство и култура - 36 маймуни, Съосновател на Асоциация за свободен театър (АСТ) - сдружение на свободно практикуващи професионални театрални групи, Съосновател и член на Асоциация Топлоцентрала.

Гергана Димитрова е автор на множество продукции със силен положителен национален и международен отзвук, като голяма част от тях разглеждат теми от различни науки, представени през техниките на театралното изкуство и драматургията. Лично познавам Гергана Димитрова и съм имал възможност да гледам спектаклите „Времето на кварките“ и „Прахидно“ и имам отлични преки впечатления от представянето на

сложните научни теми пред неспециализирана публика, които тя и нейният екип са реализирали.

Образователната и професионалната подготовка, както и богатата творческа дейност на Гергана Димитрова без съмнение показват, че тя е напълно готова за придобиване на докторска степен.

2. Актуалност на тематиката и познаване на проблема

Днес все по-малко младежи имат интерес към кариера в природните науки – т.нар. STEM дисциплини. На национално и европейско ниво има различни проучвания, които се опитват да разберат причините и да намерят решение на този проблем. Безспорен е фактът, че огромно значение за справяне с проблема има комуникацията на науката към неспециализирана публика, започвайки от детска и стигайки до зряла възраст. Театърът, както добре е обяснено и в дисертационния труд, има публика, която най-вероятно не се припокрива с посещаващите строго научни или научно-популярни събития. Обратното също е вярно – публиката на научно-популярни събития не е задължително да се припокрива с тази, посещаваща редовно театрални спектакли. В този смисъл връзката между театър, изкуство и наука е изключително мощен инструмент, който може да обогати комуникацията на науката и да помогне за това наистина да стигнем до т.нар. общество на знанието.

Втори важен момент, който прави тезата изключително актуална, е необходимостта от оценка на ефекта от различните дейности по комуникация на науката, връзка наука-театър и т.н. Какъв е ефектът от посещение на научен театър, на научно-популярна лекция – това са изключително важни въпроси, които дисертационния труд разглежда.

Не на последно място, важно е да подчертаем и основния елемент, който разглежда възможността в Софийския университет да се създаде Център за научен театър. Както се вижда и от една от публикациите на Гергана Димитрова (*„Да им помогнем, но как? Кризисни мерки за артистите на свободна практика“*, статия в сборник *COVID-КРИЗАТА В КУЛТУРАТА И ТУРИЗМА, ОСНОВАН НА КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО: ИДЕИ ЗА ИЗХОД ОТ СИТУАЦИЯТА*, УИ „Св. Климент Охридски“, 2021), свободните артисти и творци у нас са изправени пред редица трудности и предизвикателства. Едно от най-основните е липсата на сигурна подкрепа, която да гарантира устойчивост и дългосрочно развитие на сектора. Създаването на Център за научен театър е изключително актуален въпрос, предвид множеството пресечни точки, които специалистите по природни науки, творците и театралите имат помежду си.

3. Оценка на дисертационния труд и приносите в него

Дисертационният труд се състои от 214 страници, които съдържат въведение, пет основни глави, заключение и библиография. Представени са 42 фигури (разпределени в глави I, II и III) и 24 таблици (разположение в глава IV). Към работата има 14 приложения с общ обем от 195 страници.

Като общо впечатление дисертационният труд е написан и структуриран добре и се чете лесно. Въведението представя замисъла на дисертационния труд и въвежда понятието научен театър, методологическата рамка и връзката наука-изкуство. В глава I се разглежда подробно какво е научен театър и е направен опит за дефиниция, като намирам

това за сериозен и важен принос на Гергана Димитрова. Той е отразен и в две от общо трите изброени авторски публикации. Представената в тази глава методологическа рамка е адекватна и позволява по-нататъшното сравнение и разглеждане на различните форми на научния театър.

В глава II е направен обзор на няколко центъра за взаимодействие между наука и театър в Европа. Намирам подбора за изключително адекватен и подходящ, тъй като обхваща различните форми за научен театър и поставя добре контекста на изграждане на такъв център в Софийския университет.

След обзора на добрите практики в Европа, естествено продължение е глава III, която разглежда примери от България, които свърват учените и науката с обществеността и изкуството. Тук изключително добро впечатление прави това, че Гергана Димитрова представя свои авторски проекти. Приложеният сценарий един от тях (видео проекта „В малкия голям свят на прилепите“, Приложение 4 в дисертацията) има значително обогатяваща стойност и може да бъде пример за подготовка на подобен тип формати и от страна на други творци, учени и артисти. Считам за основен принос на Гергана Димитрова реализирането на успешните авторски проекти и приложенията в тях връзки наука-изкуства. Основен принос в дисертационния труд виждам в глава IV, където е представено подробно изследване върху публиките на някои от авторските проекти на Гергана Димитрова. В общо трите изследвания са проведени анализ на общо 4 форми. Те са подбрани много добре – имаме научен театър, видео-проект и интерактивна инсталация. Анализът на ефект от връзката наука-изкуство и наука-общество, нагласите на публиките и промяната в тези нагласи след срещата с комуникацията на науката са изключително ценни и важни.

В глава V е анализирана потенциалът на Софийския университет за създаване на Център за научен театър. Добре са представени основните плюсове, но и предизвикателства, най-вече финансови. Интервютата с ключови заинтересовани страни, налични в пълнота като приложения, са добре систематизирани и носят важна информация. Заключениеето добре обобщава поставените задачи и постигнатите цели.

След всичко гореизброено имам и няколко забележки, като част от тях са по оформлението. Номерирането на фигурите би могло да е по-добро, тъй като в момента то започва наново от 1 във всяка глава, а би било по-удачно примерно в глава II, фигура 1 да бъде 2.1, а не отново 1. Таблиците не са номерирани изобщо и за тях няма отделен текст, което отчитам като недостатък. Прави впечатление, че на някои места текста за дадена фигура не е под нея, а е пренесен на друга страница. В текста на дисертацията има 14 приложения, но в съдържанието са изброени само 13 (в автореферата са посочени коректно и 14-те). Списъкът с публикациите по темата на дисертацията следва да бъде приложен не само в автореферата (както е в момента), но и в дисертационния труд.

От съдържателна гледна точка ми липсват два елемента: 1) да се добави дефиниция за комуникация на науката и 2) би било добре да се спомене макар и в най-общ план за STEM/STEAM методиката, която навлиза и у нас. В глава V или като Приложение би ми се искало да видя и примерен бюджет за Център за научен театър - в дисертационния труд е посочено, че в интервютата поради финансови причини всички ръководни органи биха отказали, но никой не е попитал за реалния размер на инвестицията. Затова моето очакване тук би било да бъде представен примерен бюджет.

Всичко гореизброено обаче по никакъв начин не намалява стойността и отличното впечатление от дисертационния труд и може да се приеме по-скоро като препоръка.

4. Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на докторанта

Докторантът Гергана Димитрова е представила три статии по темата на дисертацията, като тя е самостоятелен автор на всички тях. Статиите са в научни сборници и списания в съответната професионалната област и считам, че по този начин е достигнала до професионалната общност в тази сфера. Няма съмнение в личния принос на докторанта към изготвяне на статиите, но имам препоръка, свързана с това, че има припокриване на цели пасажки в уводните части на статиите „*Какво наричаме „научен театър“*“, *сп. Проблеми на изкуството, бр.3, 2024*“, и „*Драматичният потенциал на науката. Основни характеристики и форми на научния театър*“, *сп. Пирон, бр.24, Хибридът: форми в криза, ISSN 2367-7031*“. Ще дам само един пример: пасажът на втора страница в първата статия, „*През 90-те години на XX век и началото на XXI век интердисциплинарните арт-проекти.....- дигитално изкуство, BioArt , AI art и други.*“, е абсолютно същият на стр. 3 най-горе във втората статия. Би следвало да няма толкова голяма идентичност на пасажки, макар и между две статии на същия автор. Допълнително, втората статия би следвало да цитира първата (макар че е автоцитат), а това отсъства. Намирам това за проблем, на който Гергана Димитрова трябва да обърне внимание.

Авторефератът представя добре съдържанието на дисертацията. Смятам, че в този си вид дисертационният труд би бил полезен на всеки артист или учен с интерес към комуникацията на науката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Гергана Юлиянова Димитрова на тема „Изследване на потенциала на Софийския университет за създаване на Център за научен театър“ съдържа задълбочено и важно изследване за научния театър и възможността за изграждане на Център за научен театър в Софийския университет. Представените резултати в дисертационен труд са значими, а дисертацията отговаря на изискванията на ЗРАСРБ. Ето защо я оценявам **положително** и предлагам на уважаемото Научно жури да гласува за присъждането на докторанта Гергана Юлиянова Димитрова на образователната и научна степен „доктор“.

Изготвил становището:

.....

/Доц. д-р Владимир Божилов/

05. 09. 2024 г.,

Гр. София